

Ýangyn sabotažlaryna garşıy Howpsuzlyk gullugynyň proaktiw roly

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ýangyn sabotažlaryna garşıy Howpsuzlyk gullugynyň proaktiw roly
ÝANGYN SABOTAŽLARYNA GARŞY HOWPSUZLYK GULLUGNYŇ PROAKTIW ROLY

Biziň günlerimizde terrorçylykly toparlar diňe ýaragly hüjümler bilen däl, şol bir wagtyň özünde gönüden-göni ilate punktlara-da hüjüm edip uly howp abandyryarlar. Bu howphatarlaryň başynda bolsa, tokaý ýangynlary ýaly giň zonalara ýaýran we daşky gurşaw boýunça uly weýrançylyklara sebäp bolýan sabotažlar bar. Biziňki ýaly uly tokaý zolaklary bar ýurtlarda bular ýaly hüjümler diňe tebigaty däl, jemgyýetiňem asudalygyny we howpsuzlygyny düýpgöter sarsgyna salyp bilyän strategiki ýarag hökmünde ulanylýar.

Tokaý ýangynlary mälim zatlaryň tersine, diňe tebigy betbagtçylyklar däl, şol bir wagtyň özýnde terrorçy toparlaryň elinde ýörite hüjüm ediji ýaraga öwrülip bilyär. Terrorçy toparlar pes zyýanly, ýöne giň möçberli ýykgyňçylykly täsire eýe bolan ýangyn sabotažlary bilen döwleti kyn ýagdaýa düşürmegi we halk köpçüliginiň arasynda gorky-howsala döretmegi maksat edinýär. Bu strategiýa ykdysady ýitgilerdenem hasa beter döwletiň howpsuzlyk boýunça gowşaklyklaryny ýuze çykarmagy we jemgyýetçilik ynamyny gowşaymagy maksat edinýär. Dürli ýurtlarda ýygy-ýygydan bolup durýan tokaý ýangynlary bu howp-hatar bilen hiç bir babatda oýun eder ýaly däldigini ýene bir gezek subut etdi. Eýsem şeýle hüjümlere garşıy döwletiň iň esasy goranyş mehanizmi bolan konrrazwedka gulluklary näme etmeli? Nähili öňüni alyş çäreleri kabul edilmeli? Nämelerde kemçilik goýberildi?

Ýokarda aýdyşymyz ýaly ýangyn sabotažlary terrorçy toparlaryň jemgyýetde haos döretmek, döwleti gowşatmak we strategiki maksatlaryna ýetmek üçin iň täsirli taktikadır. Bular ýaly uly möçberli hüjümler maddy taýdanam, magnawy taýdanam uly ýitgileriň çekilmegine sebäp bolup bilyär. Aýratynam bu howpa garşıy täsirli goranyş mehanizmini ösdürmek iş konrrazwedka gulluklarynyň esasy jogapkärçilikli işleriniň biridir.

Ýangyn sabotažlaryna garşıy iň täsirli goranyş mehanizmlerinden biri-de wagtyndan öñ duýduryjy sistemalaryň düzülmegi. Aýratynam ýangyn howpy uly sebitlerde şeýle sistemalaryň işe girizilmegi bolup biläýjek sabotaž synanyşyklarynyň anyklanylmagynda aýgytlaýy rol oýnaýar. Şuunuň bilen baglanyşykllykda tehnologiki maýa goýumlary konrrazwedka gulluklarynyň elini güýçlendirip biljek aýgytlaýy faktordyr. Şu perspektiwadan seredilende, iň täsirli usullardan biri bolan emeli hemra tehnologiyalary giň zolaklaryň yzygiderli we jikme-jik görnüşde gözegçilik edilmegine mümkünçilik berýär. Bu sistemalar ýangynlaryň wagtyndan öñ anyklanmagynda we ýangynyň emele geliş nokadynyň kesgitlenmeginde möhüm rol oýnaýar. Aýratynam tokaýlyk we daglyk zonalarda emeli hemradan gözegçilik etmek arkaly ýangynlary başlan badyna bilip bolýar. Dronlardyr uçarmansyz howa enjamlary-da (UHE) sabotažlaryň öňüni almakda uly peýdasyny ýetirip bilyär. Bulary uly çäkleriň yzygiderli barlanyp durulmagy we bolup biläýjek ýangyn nokatlarynyň çalt anyklanmagy üçinulanyp bolýar. Dronlar we UHE-lar şol bir wagtyň özünde ýangyndan soňky

zyýanyň hasaplanmagy we ýangynyň ýaýrama tizliginiň kesgitlenmegi ýaly aýratyn işlerde-de möhüm rol oýnap bilýär. UHE-laryň gije görüş sistemalary we termal kameralar bilen gurşalmagy gjäniň tümlüğinden peýdalanyl edilen sabotaž synanyşyklarynyňam anyklanmagyna mümkünçilik berýär.

Tokaý zolaklaryna ýerleşdiriljek ýangyn sensorlary howanyň gyzgynlygy, ýeliň tizligi, çyglylyk derejesi, tüsse ýaly zatlara gözegçilik edip, salymyny bermän habar ýetirip bilýär. Bu sensotlsr ýangyn howply sebitlerde aýgytlaýy nokatlara ýerleşdirilende ýangynyň ýaýramanka öňüniň alynmagyny üpjün edýär. Umuman alanda sensor tehnologiyasynyň ummasyz köp peýdalary bar.

Bu tehnologiki infrastrukturalaryň gurulmagy diňe ýangyn sabotažlarynyň öňüni almak bilen çäklenmeýär, şol bir wagtyň özünde halkyň howpsuzlyk boýunça pikirini-de güýclendirýär.

Tehnologiyanyň täsirli ullanşygy döwlet edaralaryna bolan ynamy güýclendirýär we terrorçy toparlaryň göz öňüne tutýan gorkyhowsala hem-de haos şertleriniň emele gelmeginiň öňüni alýar.

Tehnologiki maýa goýumlary hernäce ösenem bolanda, bu sistemalaryň täsirli görnüşde işledilmegi üçin hökmény suratda sagdyn howpsuzlyk hyzmatdaşlygy we koordinasiýa tory gerek.

Ýangyn sabotažlary ýaly kompleks howp-hatarlara garşy göreşmek üçin döwletiň hemme edara-kärhanalarynyň we ýerli dolandyryş edaralarynyň hyzmatdaşlyk etmegini gerek. Syýasy bähbitleriň we dawa-jenjelleriň bular ýaly ýerde zyýany bolmasa peýdasy bolmaýar.

Howpsuzlyk gulluklary, žandarma, içeri işler edaralary, tokay hojalyk edaralary we ýerli dolandyryş edaralary ýaly strukturalaryň arasyndaky maglumat alyp-berişi ýangyn sabotažlaryna garşy edip bolaýjak iň gowy öňüni alyş çäreleriniň wagtynda we täsirli bolmagyny ýola goýýar. Aýratynam ýangyn howpy bar sebitlerde yzygiderli maglumat alyp-berişi we bilelikdäki operasiýalary amala aşyrmalydyr.

Elbetde, iň esasy parametrlerden biri-de halkara derejesinde ýangyn söndüriji toparlaryň we hünärmenlik biliminiň paýlaşylmagy ýangyn sabotažlaryna garşy göreşde uly artykmaçlyk gazandyryýar. Döwlet gaznasynyň örän ujypsyzja mukdary bilen şu ugurda goýuljak maýa goýumlary örän uly peýdalary getirip biler.

Ýene bir möhüm zat bolsa, ýerli howpsuzlyk torlarynyň gurulmagydyr. Ýangyn sabotažlaryna garşy göreşde ýerli halkyň

we howpsuzlyk güýçleriniň goldawy üstünlige ýetmegin açarydyr. Ýerli howpsuzlyk torlary terrorçy toparlaryň işini ýakyndan yzarlamaq we olaryň işiniň tizden-tiz öňüni almak üçin täsirli serişdedir.

Terrorçy toparlaryň işlerini ýakyndan yzarlamaq üçin ýerli halkdan gizlin meýletinçiler we habarçylar alynmaly. Bulara terrorçy toparlaryň sabotaž meýilnamalaryny öňünden anyklamagy we degişli gulluklara maglumat ýollamagy tabşyrmaly. Habarçylaryň täsirli formada ulanulmagy terrorçy toparlaryň pygylarynyň öňüni alýar we bolup biläýjek hüjümleriň ýoluna böwt basýar.

Ýerli halkyň arasynda ýangyn sabotazlaryna garşy wagyz-nesihat işleriniň geçirilmegi we bular ýaly hadysalara garşy köpcülikleýin göreş ruhunyň kemala getirilmegi terrorçy toparlaryň maksatlaryna ýetmegini kynlaşdyryar. Halkyň bu işlerden aýry tutulmazlygy şol bir wagtyň özünde howpsuzlyk gulluklaryna üzňüsiz maglumat gelip durmagyny ýola goýyar. Aýratynam ýangyn howpy bar ýerlerde halkyň bular ýaly hadysalara garşy nähili hereket etmelidigi boýunça wagyz-nesihat işlerini geçirmek ýangyn sabotazlaryna garşy jemgyýetçilik goranyş liniýasyny emele getirýär.

Howpsuzlyk gulluklarynyň bu ugurdaky beýleki etmeli işi bolsa, ýangyn sabotazlarynyň yzyndan terrorçy toparlaryň propoganda işlerine garşy metbugat serişdeleri we sosial mediýa platformalary bilen ýakyn hyzmatdaşlykda bolmaly. Bu zatlar boýunça halka dogry-dürs düşündirişleriň berilmegi terrorçy toparlaryň ýangynlar arkaly döretmegi maksat edýän gorky atmosferasynyň we hapa maglumatlaryň ýaýramagynyň öňüni alar. Ýakynda Türkíyede bolup geçen tokaý ýangynlary we terrorçy toparlaryň bu hadysalary amala aşyrandygyny aç-açan aýtmaklarynyň yzyndan käbir kemçilikleriň bardygy görüldi. Ýerli howpsuzlyk torlarynyň ulanylmaýandygy, howpsuzlyk gowşaklyklarynyň gözden sypdyrylmagy döwlet-jemgyýetçilik edaralary bilen ýerli dolandyryş edaralarynyň arasyndaky wagtyndan öñ anyklaýyş we öňüni alyş işlerine päsgelçilik döredýän esasy sebäpleriň hataryna girdi.

Şol sanda köpcüligiň arasynda düşündiriş işlerini geçirmegiň pesligi we halkyň ýangyn sabotazlaryna garşy nähili hereket etmelidigi barada ýeterlik maglumat berilmezligi terrorçy toparlaryň bular ýaly hüjümleri propoganda guraly hökmünde ullanmagyna şert döretdi. Terrorçy toparlar ýangynlar arkaly

halky howsala düşürmäge synanyşýan wagty döwletiň bu ýagdaýda ýeterlik taýyarlygynyň bolmazlygy hüjümleriň täsirini güýçlendirdi.

Terrorçy toparlaryň ýangyn sabotažlary Türkîye ýaly uly tokáy zolaklary bolan ýurtda ulu howp döredip bilyär. Bular ýaly howplara garşı öňuni alyş çäreleri diňe howpsuzlyk güýçlerini däl, halk köpçüligini-de gurşap almalydyr. Howpsuzlyk gulluklary bular ýaly hüjümlere garşı proaktiw çemeleşme kabul etmeli we tehnologiki maýa goýumlardan ýerli dolandyryş edaralary bilen hyzmatdaşlyklara, maglumat alyp-beruşden köpçüligi dolandırmaga çenli giň gurşawly strategiýalary işläp düzmelі.

Geljekde şuňa meňzeş hüjümleriň öňuniň alynmagy diňe geçmişde goýberilen ýalňyşlyklardan sapak alynanda mümkün bolup biler. Ýangyn sabotažlaryna garşı kabul edip boljak her bir öňuni alyş çäresi ýurduň howpsuzlygyny we halkyň asudalygyny gorap saklamakda bir ädim öňe geçirer.

Serkan ÝYLDYZ,

Kontrrazwedka we howpsuzlyk boýunça hünärmen /
yildizserkan71@gmail.com

Anna, 23.08.2024 ý. Publisistika